

Miroslav D. MARKOVIĆ
tužitelj Tužiteljstva Bosne i Hercegovine

ORGANIZIRANI KRIMINAL U PRESUDAMA SUDA BOSNE I HERCEGOVINE (u 2006. i 2007. god.)¹

I pored toga što povijesničari mogu uspješno tragati za korijenima organiziranog kriminala dublje u prošlost, skromne ciljeve ovoga rada zadovoljiti će saznanje da su, početkom 20. stoljeća, ekonomski najrazvijenije zemlje, kolijevka ovog vida kriminala. Oblici organiziranja su različiti, od grupa, bandi i gangova, do udruživanja u čvrste hijerarhijski ustrojene organizacije koje djeluju duži period vremena, na temelju sopstvenih normi i shvaćanja, stvarajući jedan paralelni svijet izokrenutih moralnih vrijednota.

Organizacije stvorene u svrhu vršenja kaznenih djela, u najkraćem karakteriziraju: struktura, hijerarhija, stega, integracija, (interna i eksterna), te možda i najvažnije, ali za svako društvo i najopasnije – sprega tih organizacija sa pojedincima iz političke, ekonomske, financijske i poslovne elite uopće. Ova posljednja karakteristika osigurava organiziranom kriminalu i njegovim boss-ovima, „poslove“ i zaštitu od progona.

Organizirani kriminal u svojim aktivnostima primjenjuje sve poznate oblike utjecaja na svoje „prijatelje“ i neprijatelje: prijetnje, ucjene, podmičivanje, zastrašivanje, sve do fizičkih likvidacija, dok samo „polje djelovanja“ – nije ničim, osim zakonima i snagom organiziranog društva – ograničeno. U mjeri/stupnju učinkovitog djelovanja organiziranih snaga društva, ovisi i uspješnost dejstva organiziranoga kriminala.

¹ Predmet razmatranja bile su ukupno 22 prvo i drugostupanjske presude Suda BiH donesene tijekom 2006. i 2007. godine. Presude obuhvataju, ne samo kazneno djelo organiziranog kriminala (zločinačku organizaciju) iz čl. 250. KZ-a BiH, nego i kazneno djelo udruživanja radi činjena kaznenih djela iz čl. 249. KZ-a BiH.

*

Odlukom o ratifikaciji, na 123. Sjednici Predsjedništvo BiH od 05.02.2002.godine, ratificiralo je Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (New York-15.11.2000.godina.²

Time se Bosna i Hercegovina obvezala, ne samo da će svojim kaznenim zakonodavstvom spriječiti vršenje ove vrste kriminala, nego je preuzela i čitav niz obveza u odnosima sa drugim državama u prihvaćanju i implementaciji standarda i kriterija proisteklih iz teorijskih i praktičnih dosegâ u zakonodavstvima civiliziranih zemalja.

To se prije svega odnosi na standardiziranu uporabu termina (čl. 2. Konvencije...): a) „organizirana kriminalna grupa“, b) „teško kazneno djelo“, c) „ustrojena grupa“, d) „imovina“, e) „prihodi od kriminala“, f) „zaleđivanje ili zapljena“, i) „kontrolirana isporuka“ ... etc.

Zatim, tu je obveza koja se odnosi na donošenje mjera za uspostavljanje odgovornosti pravnih osoba (čl. 10. Konvencije...) , za učešće u teškim kaznenim djelima, uključujući tu i organiziranu kriminalnu grupu;

- obvezu usvajanja „... u najvećoj mogućoj mjeri u okviru svojih pravnih sistema...“ mjera potrebnih da se omogući konfiskacija (čl. 12. Konvencije...): prihoda od kriminala, imovine, predmeta, konverzije (pretvaranja), i druge imovine, dohodaka ili druge koristi dobivene od prihoda od kriminala, ili što je naročito značajno,

- obvezu da će svaka država ovlastiti svoje sudove i druga mjerodavna tijela da nareda da se bankarska, finansijska ili komercijalna evidencija stavi na raspolaganje ili zapljenu (isključenje tzv. „bankarske tajne“), te

- obvezu „razmatranja mogućnosti“ država da zatraže da „... prekrišitelj dokaže zakonito porijeklo prihoda od kriminala ili druge imovine, koja podliježe konfiskaciji (uz uvjet da je to sukladno principima domaćeg prava i naravi postupka).

Pored toga, Konvencija... se posebno bavi uzajamnom pravnom pomoći (čl. 18.) u istrazi, gonjenju i sudskom postupku, po principu reciprociteta, s tim da i odbijanje pružanja pravne pomoći na temelju nepostojanja tzv. „dvojnog kriminaliteta“ – ublažava/korigira stavom tč. 9. istoga

² „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori br .3/02.

čl. – da zamoljena država može pružiti pomoć „... u obimu koji prosudi po svojoj diskreciji...“, bez obzira da li to činjenje predstavlja kazneno djelo po domaćem pravu države kojoj se podnosi zahtjev.

Poseban naglasak Konvencija... stavlja na suradnju država na provedbi zakona (čl. 27.), kroz donošenje učinkovitih mjera:

- uspostavljanja kanala komunikacije mjerodavnih tijela,
- brze razmjene informacija,
- suradnje u provođenju istraga u svezi sa identitetom, mjestom boravka i aktivnostima osoba osumnjičenih za učinjenje (po Konvenciji) - prekršaja,
- kretanje prihoda od kriminala ili imovine,
- kretanje imovine ili opreme,
- olakšanje djelotvorne suradnje,
- razmjena informacija,
- koordiniranje administrativnih i drugih mjera u svrhu „rane identifikacije“ prekršaja obuhvaćenih ovom Konvencijom.

Značajno je napomenuti obvezu država da će „razmotriti“ (čl. 28. Konvencije...) razvijanje i zajedničko korišćenje „analitičke ekspertize“ u svezi sa organiziranim kriminalnim aktivnostima putem međunarodnih i regionalnih organizacija uz razvijanje i adekvatnu primjenu općih definicija standarda i metodologije.

Konvencijom se (čl. 30.) posebno podvlači pružanje tehničke pomoći zemljama u razvoju i zemljama čije je gospodarstvo u tranziciji „... kako bi im se pomoglo da podmiri svoje potrebe za provedbu ove Konvencije...“ koja će se (pomoć) pružiti kroz finansijske mehanizme Ujedinjenih naroda.

Među obvezama država, u svrhu razvijanja nacionalnih projekata i promocije najbolje prakse i politike, sa ciljem spriječavanja transnacionalnog organiziranog kriminala, Konvencija... naročito izdvaja (čl. 31. tč.c) sprečavanje zlouporabe tenderskih procedura, koje vode javna tijela, subvencija i licenci koje daju javna tijela, od strane organiziranih kriminalnih grupa za komercijalne svrhe.

U svrhu „...bolje osposobljenosti država strana...“ za borbu protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, Konvencija... (čl. 32.) utemeljuje tzv. „Konferenciju strana u Konvenciji“, koju saziva Generalni ta-

nik Ujedinjenih naroda najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ove Konvencije.

Uz Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala ratificirana su i dva protokola, i to:

- Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i zračnim putem, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i
- Protokol za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Značajna je „Uporaba termina“ (čl. 3.) Protokola za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim je u tč. a) definirana: „Trgovina ljudima“, koja znači:

-,regrutiranje, transport, transfer, skrivanje kroz pružanje utočišta ili prihvata osoba, putem prijetnji ili uporabom sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmanjivanja, zlouporabe vlasti ili stanja ugroženosti, davanja ili primanja novca ili beneficija za dobivanje pristanka osobe, koja ima kontrolu nad nekom drugom osobom, u svrhu eksploatacije. Eksploatacija uključuje i u najmanjoj mjeri iskorišćavanje prostitucije, drugih ili druge oblike seksualnog iskorišćavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu, pokornost ili uzimanje organa“.

U tč. c) se navodi: „regrutiranje, transport, transfer, skrivanje ili prihvata djeteta, smatrat će se „Trgovinom ljudima“, čak kada ne isključuje ni jedno sredstvo predviđeno tč. a) ovoga čl., s tim da „dijete“ znači osobu ispod 18 godina starosti.

Posebno se u čl. 6. (Pomoć žrtvama i njihova zaštita od trgovine ljudima) - Protokola za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, iskazuje obveza da će svaka država strana – štiti privatnost i identitet žrtava trgovine ljudima, tako što će „... pravni postupak u vezi sa tom trgovinom držati – povjerljivim“.

U svrhu sprečavanja trgovine ljudima (čl. 9. Protokola za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom), propisuje se obveza država ustanoviti „... obuhvatnu politiku. programe i druge mjere da se: a) spriječe i bore protiv trgovine ljudima i

b) da zaštite žrtve trgovine ljudima, a naročito žene i djecu od ponovne viktimizacije, te da će države – strane nastojati preuzeti mjere kao što su: istraživački rad, informiranje i kampanje masovnim medijima i socijalne i ekonomske inicijative u svrhu sprečavanja trgovine ljudima.

Posebno se naglasak (čl. 11.) Protokola za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, stavlja na tzv. „Granične mjere“ sa ciljem njihovog pojačavanja, ali bez štete po međunarodne obveze u svezi sa slobodnim kretanjem ljudi.

*

Zakonski propisi (državni i entitetski), koji se odnose na organizirani kriminal su:

1. KZ BiH - Glava XXII (Dogovor, Pripremanje, Udruživanje i Organizirani kriminal), koja obuhvata kaznena djela:
 - čl. 247. – Dogovor za učinjenje kaznenih djela,
 - čl. 248. – Pripremanje kaznenih djela,
 - čl. 249. – Udruživanje radi činjenja kaznenih djela,
 - čl. 250. – Organizirani kriminal
2. KZ FBiH - Glava XXIX (Kaznena djela protiv pravosuđa), koja obuhvata kaznena djela:
 - čl. 338. – Dogovor za učinjenje kaznenih djela,
 - čl. 339. – Pripremanje kaznenih djela,
 - čl. 340. – Udruživanje radi činjenja kaznenih djela,
 - čl. 341. – Učestvovanje u grupi ljudi koja učini kazneno djelo,
 - čl. 342. – Zločinačka organizacija, etc...
3. KZ RS – Glava XXX (Krivična djela protiv javnog reda i mira), koja obuhvata kaznena djela:
 - čl. 383. – Zločinačko udruženje,
 - čl. 383-a. – Organizirani kriminal,
 - čl. 384. – Dogovor za izvršenje krivičnog djela, etc...

Kao što vidimo, zakonski okviri postavljeni su široko, čak bi se moglo reći i preširoko, imajući u vidu da su kazneno-pravnom represijom obuhvaćena gotovo sva kaznena djela iz kaznenih zakona. Tragajući za ovakvim stajalištem zakonodavca, mislimo da su, u opredjeljenju za

ovakav stav, presudnu ulogu odigrali kriminalno-politički razlozi, koji su težište postavili na opravdanu bojazan da u uvjetima postratnog društva, tranzicije i izraženih tendencija kriminalizacije, svaki oblik udruživanja (za učinjenje gotovo svih kaznenih djela) predstavlja viši stupanj društvene opasnosti.

Analiza presuda Suda BiH za period 2006. – 2007. godina, ukazuje da je takva bojazan – neutemeljena.

Prije svega, predmetna analiza se bavila kaznenim djelima, udruživanje radi činjenja kaznenih djela iz čl. 249. KZ BiH i organiziranog kriminala iz čl. 250. KZ BiH.³

Naša pravna teorija striktno razlikuje navedena dva kaznena djela. Tako se u „Komentarima krivičnih/kaznenih zakona u BiH“ – (Knjiga I izdanje Savjeta/Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina), kazneno djelo udruživanja radi činjenja kaznenih djela iz čl. 249. KZ BiH, karakterizira kao „... drugi vid pripremnih radnji koje su zbog svoje izuzetne opasnosti inkriminisane kao samostalno krivično djelo. S toga, za razliku od prva dva slučaja, inkrimisanih pripremnih radnji, (dogovor za učinjenje krivičnih djela iz čl. 247. KZ BiH i pripremanje krivičnih djela iz čl. 248. KZ BiH) ova inkriminacija, koja obuhvata djelatnosti stvaranja kriminalnih udruženja je samostalnog karaktera i ne gubi svoju krivično-pravnu autonomiju u slučaju izvršenja krivičnog djela radi koga je udruženje stvoreno, pa će u tom slučaju postojati sticaj ova dva krivična djela“.⁴

Osim toga, za radnju izvršenja ovoga kaznenog djela u „Komentarima...“ – str. 800. se navodi da „... kod ovog oblika djela sastoji se u organizovanju grupe ljudi ili na drugi način udruživanju tri ili više lica

³ Uočljiva je terminološka razlika u nazivu kaznenog djela organiziranog kriminala, budući da se u zvaničnom tekstu na hrvatskom tekstu označava kao „zločinačka organizacija“. Stajališta smo da su u poimanju i shvaćanju (bosansko-hrvatsko-srpskog jezika) termini „zločin“, „zločinačka organizacija“, „organizirani zločin“, prevashodno povezani sa kaznenim djelima protiv života i tijela, odnosno sa kaznenim djelima ratnih zločina (kaznena djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom). Shvaćanja smo da je smisljeno i logički u BHS jezicima teško povezati termine „zločin“ i npr. krivotvorenje novca, ili zločincem nazvati krivotvoritelja, ma kakvo krivotvorenje i kojega je obima u pitanju. Termin „organizirani kriminal“ smatramo prikladnijim i od termina „organizirano vršenje kaznenih djela“, budući je kraće i izražajnije, a implicite obuhvata i samo vršenje kaznenih djela, jer bez izvršenja kazneno djelo ne bi ni opstajalo.

⁴ „Komentari...“ - ibd. str. 799.

radi vršenja navedenih krivičnih djela“. ...organizovanje kriminalnih grupa, odnosno udruženja podrazumijeva kompleks različitih djelatnosti usmjerenih na povezivanje više lica radi zajedničkih kriminalnih akcija.

Organizovanje, kao jedan od najopasnijih oblika pripremnih radnji, u različitim oblicima se predviđa kod nekih inkriminacija i kao kvalifikatorna okolnost, koja zasniva teži oblik djela. Oblik udruživanja i unutrašnja organizaciona struktura nemaju značaja za postojanje djela, bitna je njegova stvarna namjena i povezivanje više lica (najmanje tri), radi vršenja tih djela. Djelo postoji već samim procesom organizovanja i nije nužno da je finalizirano stvaranje jedne čvrste organizacije, ni da je ona već počela formalno djelovati vršenjem krivičnih djela.

Nasuprot, ili uporedo sa tim, kazneno djelo organiziranog kriminala iz čl. 250. KZ BiH, tretira se kao „... najopasniji vid kriminaliteta i stoga je on kako u međunarodnim razmjerama tako i na nacionalnom nivou postao jedno od najaktuelnijih pitanja“.⁵

Posebno se ističe razlikovanje kaznenih djela udruživanja radi činjenja kaznenih djela iz čl. 249. KZ BiH i organiziranog kriminala iz čl. 250. KZ BiH. „Ono što bitno razlikuje ovo kazneno djelo (organiziranog kriminala) od prethodnih djela (udruživanja radi činjenja kaznenih djela), dakle, ona differentia specifica, koja ih razdvaja, a posebno djela iz čl. 249. je to što kod ove inkriminacije (organiziranog kriminala) preduzete djelatnosti nisu ostale samo na nivou pripremnog stadija, već je došlo do izvršenja krivičnog djela. Prema tome, za razliku od prethodnog djela, gdje je u pitanju samo organizovanje grupe ljudi ili pripadništvo toj grupi, a koje postoji, iako nije učinjeno planirano krivično djelo ili djela, ova inkriminacija (organizirani kriminal) postoji samo pod uslovom da je planirano krivično djelo i učinjeno...“⁶

Vršeci podjelu sukladno teoretskim razmatranjima i konačno, samome zakonskome tekstu na dvije skupine (kazneno djelo udruživanje radi činjenja kaznenih djela iz čl. 249. KZ BiH i kazneno djelo organiziranog kriminala iz čl. 250. KZ BiH) nalazimo da u presudama Suda Bosne i Hercegovine nije pravljeno tako stroga i uočljiva razlika. Tako u svim presudama koje se odnose na kazneno djelo udruživanja radi činjenja kaznenih djela iz čl. 249. KZ BiH⁷ – došlo je i do učinjenja kaznenih

⁵ „Komentari...“ - ibd. str. 801.

⁶ „Komentari...“ - ibd. str. 802.

⁷ Presude Suda BiH: Broj:KPS-72/07, od 15.5.2007.g.; Broj:X-K/06/244 od 5.9.2006.g.; Broj:X-K/06/222 od 3.8.2006.g.; Broj:KPS-27/06 od 28.2.2006.g.;

djela, što znači da poduzete radnje nisu ostale samo na razini pripremnog stadija. Potrebno je naglasiti da ni Tužiteljstvo/Tužilaštvo Bosne i Hercegovine u optužnicama⁸ - nije pravilo naznačenu razliku.

Težište ove kratke analize presuda Suda BiH nije usmjereno ka uobičajenom, pojednostavljenom pristupu kvantifikacije učinitelja kazni i mjera sigurnosti, te usporedbe kao metoda procjenjivanja broja optuženih i osuđenih od čega je bezuvjetno osuđeno toliko, a na uvjetnu osudu toliko, što u procentima iznosi itd., itd. Namjera nam je bila da analizom presuda u jednom relativno dužem vremenskom periodu (dvije godine), u središte pozornosti stavimo, svega dva kaznena djela sa ciljem otkrivanja strukture, hijerarhije, funkcioniranja, te rezultata/učinaka takvoga kriminalnoga organiziranja.

Kada je u pitanju kazneno djelo organiziranog kriminala iz čl. 250. KZ BiH, u praksi – u optužnicama Tužiteljstva/Tužilaštva BiH, izuzev u jednom slučaju⁹ Tužiteljstvo nije raspolagalo izravnim dokazima da je došlo do utemeljenja zločinačke organizacije/organiziranog kriminala. Dokazivanje je vršeno posredno, navođenjem poznatih članova grupe, što je u pojedinim predmetima označavano kao „N.N. lice“ ili „njima (tj. optuženima) poznatim licima“, dok se je iz njihovog inkriminiranog postupanja izvlačilo zaključke o formiranju grupe, njenoj strukturi i funkcioniranju.

Tako u presudi Suda BiH broj: X-KA-06/181 od 21.9.2007.godine, u postupanjima optuženih, razotkrivena je i sama struktura i hijerarhija organizacije. Šef/boss na vrhu, koji je čak i iz zatvora rukovodio cijelom organizacijom, njegova supruga zadužena za financi-

Broj:KA-59/06 od 6.3.2007.g. i II-stupnj. KŽ-22/07 od 15.6.2007.g.; Broj: KPV-05/06 od 8.6.2006.g.; Broj:KPV-06/06 od 8.6.2006.g.; Broj: KPV-08/07 od 02.11.2007.g.; Broj: KA-06/07 od 11.9.2007.g.; Broj: KA-22/07 od 15.5.2007.g.

⁸ Optužnice Tužiteljstva/Tužilaštva BiH broj: KT-169/06 od 27.4.2007.g.; broj: KT-394/05 od 11.7.2006.g.; broj: KT-393/05 od 26.6.2006.g.; broj: KT-43/06 od 16.2.2006.g.; broj: KT-316/06 od 6.12.2006.g.; broj: KT-42/04 od 18.4.2005.g.; broj: KT-93/05 od 22.12.2006.g.

⁹ Optužnica Tužiteljstva BiH broj: KT-346/06 od 20.7.2007.g. (na str. 24. i 25. navedeno je: „...sadržaj zamolnica potvrđuje da je provođenjem posebnih istražnih radnji na području R Hrvatske i R Slovenije izvršen četvrti prividni otkup lažnih novčanica na području R Hrvatske. Sadržaj zamolnica potvrđuje da između R.Ž. i S.DŽ. postoje hijerarhijski odnosi koji ukazuju na to da je optuženi R.Ž. bio nadređen osumnjičenom S.DŽ.“)

jsku stranu „operacija“, te više pomagača (konobari, vozači, posrednici) koji su na različite načine omogućavali funkcioniranje „sistema“.¹⁰

I u presudama Suda BiH broj: X-K-07/329-1 od 18.10.2007.godine, broj X-K/07/427 od 9.11.2007.godine i broj X-K/06/270 od 10.5.2007.godine, Sud BiH temeljem indirektnih dokaza (saslušanjem svjedoka, cirkulacije dokumentacije, te ustanovljenja načina nanošenja štete) utvrđuje postojanje organiziranog kriminala (zločinačke organizacije), i načina njegovog (njenog) djelovanja.¹¹

¹⁰ Na str. 77., presude se navodi da je Vijeće „... bez sumnje utvrdilo da su optuženi T.K. i M.P. izvršili kaznena djela koja su navedena u izreci presude. Sud BiH je došao do zaključka – uglavnom na osnovu iskaza datih pred Sudom, i ranijih izvjava datih u istrazi – da su svi optuženi činili jednu cjelinu, tj. zločinačku organizaciju, koju su predvodili prvooptuženi T.K. i drugooptužena M.P., a koja je postojala radi sticanja koristi od organizovanja pružanja seksualnih usluga. Činjenica da je T.K. u optužnom periodu bio na izdržavanju kazne zatvora, nije ga spriječila da bude prisutan u motelu „M...“, svaki put kada je bio u mogućnosti. U sva dešavanja oko poslovanja bio je upućen, jer su mu svi polagali račune na sastancima koje je redovno održavao. Također, optuženi T.K. je zapošljavao ljude od povjerenja koji su sa njim izdržavali kaznu zatvora. Važno je istaći da je optužena M.P., preuzimala organizaciju kada T.K. nije bio prisutan, tako da se ne bi izgubio kontinuitet odvijanja prostitucije. Optužena M.P. je takođe zapošljavala neka lica. Iako su optuženi E.S., i Z.T., preuzeli svu odgovornost oko odvijanja prostitucije u motelu „M...“, njihova nagodba sa optuženim T.K. nije dovela u zabludu ovaj Sud, ko su stvarni organizatori odvijanja prostitucije u motelu „M...“ i noćnom klubu „A...“. Na str. 82., iste presude, Sud BiH navodi da „... stoji na stanovištu da su isti (tj. optuženi E.S. Z.T., i A.F.) bili svjesni postojanja zločinačke organizacije i da su na istu pristali radi sticanja novčane koristi. Optuženi E.S., i Z.T., su preuzeli cjelokupnu odgovornost za organizovanje prostitucije u motelu „M...“ i noćnom klubu „A...“, međutim, oni su samo djelimično odgovorni, iz razloga što su prvooptuženi i drugooptužena bili stvarni organizatori, koji su se skrivali iza ugovora o zakupu sa optuženim E.S., i Z.T. Optuženi E.S., Z.T., i A.F., su imali zadatak da za ugovorenu novčanu naknadu, u svoje ime, a u korist optuženih T.K. i M.P., organizuju, rukovode i nadziru poslovanje ugostiteljskog objekta motel „M...“ i noćni klub „A...“, kao i da organizuju, rukovode i nadziru odvijanje prostitucije za novac.

¹¹ U presudi Suda BiH broj: X-K-07/329-1 od 18.10.2007.godine na str. 42., zaključuje „Ocjenom izvedenih dokaza Sud je zaključio da je optuženi svjesno, a po prethodnom dogovoru sa drugim osobama, i to kao pripadnik zločinačke organizacije, istoj pristupio upravu u svrhu sačinjavanja lažnog novca i stavljanja istog u opticaj, te kao pripadnik te organizacije i sačinjavao lažni novac da bi potom isti stavljaio u opticaj kao pravi. Pri tome, Sud nalazi da svaka od počinjenih krivičnoprvnih radnji sačinjavanja lažnog novca i stavljanja istog u opticaj predstavlja istovrsnu krivičnoprvnu radnju krivotvorenja novca, koja svaka zasebno sadrži bitna obilježja bića navedenog krivičnog djela, a koje radnje je optuženi činio u jednom relativno kratkom vremenskom periodu. Uvažavajući ove objedinjavajuće elemente Sud nalazi da ove radnje predstavljaju jedin-

Umjesto zaključka:

Društvo, bez elementarne socijalne kohezije, razdrobljeno po svim (nacionalnim, vjerskim i socijalnim) šavovima, izjedeno dogmatskim mišljenjima, tradicionalizmom, anahronizmom, stalnim poticanjem vulgarizacije i banalizacije u socijalnom životu, uz urušavanje svih civilizacijskih vrijednosti, teško iznalazi tzv. „najmanji zajednički imenitelj“ svoga postojanja, a još teže doseže bilo koju razinu samoregulacije i autonomnosti u djelovanju.

stvo cjeline krivičnopravne radnje, odnosno jedinstveno produženo krivično djelo krivotvorenja novca iz čl. 205. st. 1. KZ BiH. Imajući u vidu sve navedene okolnosti, Sud cijeni da se u postupanju optuženog stekla biča krivičnog djela organizovanog kriminala iz čl. 250. st. 2. KZ BiH u vezi sa produženim krivičnim djelom krivotvorenja novca iz čl. 205. st. 1. KZ BiH u vezi sa čl. 54. KZ BiH.

U presudi Suda BiH broj: X-K/07/427 od 9.11.2007.godine na str. 6., Sud konstatira: „... optuženi su bili svjesni da stupaju u organizovanu grupu ljudi, organizovanu za učinjenje krivičnog djela falsifikovanje novca, pa su i preuzeli predmetne novčanice za koje su znali da su falsifikovani. Dakle, subjektivni odnos optuženih prema djelu je potkrijepljen sa dovoljno dokaza, odnosno Sud stoji na stanovištu da su optuženi postupali sa umišljajem kao oblikom vinosti-krivice.

U presudi Suda BiH broj: X-K/06/270 od 10.5.2007.godine na str. 46. Sud konstatira: „... optuženi P.M. i S.D. su se prethodno dogovorili o načinu izvršenja ovog krivičnog djela (iz čl. 250. KZ BiH), a pripadnik ove grupe, koja je učestvovala u izvršenjima ovih krivičnih djela je i S. D., koji je kao carinik omogućio P. M. da uveze 5 kamiona sirove kafe, a u svakom kamionu od po blizu 25 tona kafe, bez plaćanja carine i drugih dažbina. Da je optuženi S.D. pripadnik organizirane grupe zajedno sa optuženim P. M. i S.D. proizilazi iz iskaza svjedoka T.D., T.G., i P.G., te pročitanih pismenih dokaza na glavnom pretresu. Svjedoci T.D. i T.G. koji su radili u špediciji „J...“ su saglasno izjavili da je optuženi S.D. lično donosi novac i plaćao u ime P.M. špeditorske usluge, i to u jednom 500,00 KM, drugi put 250,00 KM, zatim prvi uspostavio kontakt sa ovom špeditorskom kućom, tražeći od nje da vrši poslove u ime „R.S.P.“, te prilikom pregleda vozila nije ove uposlenike špedicije zvao na pregled, što je uobičajena praksa. Prema iskazima ovih svjedoka, S.D. im je rekao da se radi o firmi njegovih prijatelja iz B., i da neće biti nikakvih problema oko plaćanja. Svjedok T.D. je također izjavio da je zvao telefonom preduzeće „R.S.P.“ i da mu se neko javio rekavši da će biti plaćene sve špeditorske usluge. Sve ove činjenice su navele Sud da zaključi i utvrdi da su optuženi S.D., S.G. i P.M. organizirana grupa kriminalaca stvorena sa ciljem da izvršenjem krivičnih djela ostvari kriminalni cilj, a to je da se određena količina sirove kafe iz R Slovenije uveze u BiH, bez plaćanja carina i drugih dažbina u korist Budžeta BiH.

Država, iz rata izašla, u tranziciju (političku, ekonomsku, društvenu, gospodarsku i vrijednosnu), ušla, konstitucijski/ustavno onemogućena u učinkovitom djelovanju, strukturalno fragmentirana, hijerarhijski neizgrađena, funkcionalno neuvezana, i više je nego pogodno tle za vršenje svih oblika kriminala, a posebno organiziranoga.

Nema organiziranoga kriminala bez izravne i neizravne podrške političkih struktura. Nije slučajno da prethodno navedena Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, naročito naglašava potrebu sprečavanja zlouporaba tenderskih procedura, koje vode javna tijela, i subvencija i licenci koje daju javna tijela. U svim državama u tranziciji to je glavno polje djelovanja organiziranog kriminala. Ni naša zemlja, sigurno, nije izuzetak. Međutim, u razmatranim presudama u periodu 2006. – 2007.godina, nije potvrđena takva podrška.¹²

¹² Presude Suda BiH:

- 1) br.: X-K/05/10 od 24.3.2006.godine – (I-stup.) i br. X-Kž-05/10 od 15.10.2006.godine, (II-stup.) zbog k.d. iz čl. 250 st. 2. u svezi sa čl. 83.st.3.KZ-a FBiH, čl.389.KZ-a FBiH, čl.209.st.2. KZ-a BiH, i čl. 210.st.2. KZ-a BiH u svezi sa čl. 31.KZ-a BiH;
- 2) br.: X-K/06/270 od 10.5.2007.godine – zbog k.d. iz čl. 250.st.1.u svezi sa čl. 216.st.3.KZ-BiH, čl.224.st.2. KZ-a BiH i čl.220.st.3.KZ-a BiH;
- 3) br.: X-K/07/427 od 9.11.2007.godine – zbog k.d. iz čl. 250. st.4. u svezi sa st. 1. KZ-a BiH, i u svezi sa čl. 205. st.1. i 2. KZ-a BiH,
- 4) br.: X-K/05/61 od 6.6.2007.godine – (I-stup.) zbog k.d. iz čl. 156. st.1. u svezi sa čl. 24. KZ-a RS i br.: X-Kž-05/61 od 25.3.2008.godine (II-stup.), zbog k.d. iz čl. 241. u svezi sa čl. 30. KZ-a BiH, (po optužnici KT-339/05 od 26.9.2006.godine, podignutoj zbog k.d. iz čl. 250. st.3. u svezi sa čl.241.st.1.KZ-a BiH i čl.148.st.2.u svezi sa čl.20.KZ-a RS i čl.156. st.2.u svezi sa čl.20. i 24. KZ-a RS.
- 5) br.: X-K/06/182 od 31.10.2006.godine – (I-stup.) zbog k.d. iz čl. 250.st. u svezi sa čl. 189. KZ-a BiH, i čl. 373. st. 2. KZ- FBiH, i čl. 287. st.1. tč. a) u svezi sa čl. 55. KZ-a FBiH i čl. 189. st.1. KZ-a BiH u svezi sa čl. 31. KZ-a BiH, i X-Kž(06/182 od 6.2.2007.godine (II-stup.) – zbog k.d. iz čl. 250. st.1. u svezi sa čl. 189. st. 1. KZ-a BiH,
- 6) br.: X-K/06/181 od 21.9.2007.godine – zbog k.d. iz čl. 250. st.3. u svezi sa čl. 210. KZ-a FBiH, i čl. 273.st.1. KZ-a FBiH primjenom čl. 54. KZ-a BiH,
- 7) br.: X-K/07/329-1 od 18.10.2007.godine – zbog k.d. iz čl. 250.st.2. u svezi sa čl. 205. st.1. primjenom čl. 54. KZ-a BiH, te k.d. iz čl. 377. st.2. KZ-a RS, u svezi sa čl. 53. KZ-a BiH,
- 8) br.: KPS-72/07 od 15.5.2007.godine – zbog k.d. iz čl. 249. st.2. u svezi sa st. 1. i čl. 189. st.1. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. KZ-a BiH,
- 9) br.: X-K/06/244 od 5.9.2006.godine – zbog k.d. iz čl. 249. st.2. i k.d. iz čl. 189. st.1. KZ-a BiH,

To svakako ne znači, da takva sveza ne postoji i „uspješno“ ne funkcionira. Kriminalno političke koncepcije, izgleda još nisu pronašle učinkovitu ravnotežu između represivnih i preventivnih modela. Ostavljajući izvan fokusa pažnje, (ali ne i zanemarujući) značaj tendencija kriminalne politike usmjerenih ka otkrivanju i otklanjanju negativnih utjecaja, koji uvjetuju pojave kriminala o kojemu je riječ, te kriminalne fenomenologije i

kriminalne etiologije napose, ipak se, kao žurnijem zadatku moramo posvetiti – organizacijskoj strukturi, funkcionalnoj uvezanosti i unaprijeđenju profesionalnog rada, tijela kaznenog progona (Agencija za provedbu zakona).

Nažalost, moramo konstatirati da je kompletna reforma sigurnosnog sustava države tzv. „reforma policije“, ostala izvan utjecaja sudbene vlasti, ekskluzivno u okvirima politike i političara. Značaj koji su politika i političari dali toj reformi, sa zadržavanjem autonomije u odlučivanju kod svih 14 Agencija za provedbu zakona, uz sustavno odstranjivanje svih stručnih gledišta i utjecaja na njen dalji tijek, govori samo o njihovim neskrivenim tendencijama zadržavanja izravnog političkog utjecaja na „svoju policiju“ (Agenciju za provedbu zakona) i to u prvome redu na

- 10) br.: X-K/06/226 od 3.8.2006.godine – zbog k.d. iz čl. 249.st.2. i k.d. iz čl. 189. st.1. KZ-a BiH,

- 11) br.: KP-27/06 od 28.2.2006.godine – zbog k.d. iz čl. 249. st.2. u svezi sa st.1. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 189. st. 1. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. KZ-a BiH,

- 12) br.: K-59/06 od 6.3.2007.godine – (I-stup.) zbog k.d. iz čl. 249. st. 2. u svezi sa st. 1. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 205. st.2. u svezi sa čl. 29. KZ-a BiH, i br.: Kž-22/07 od 15.5.2007.godine (II-stup.), zbog k.d. iz čl. 249. st. 2. u svezi sa st. 1. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 205. st.2. KZ-a BiH,

-13) br.: KPV/05/06 od 8.6.2006.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. i k. d. iz čl. 209. st.2. KZ-a BiH; br.: KPV/06/06 od 8.6.2006.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. KZ-a BiH i k.d. iz čl.209. st.2. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. KZ-a BiH, i br.: KPV/08/07 od 2.11.2007.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. i k. d. iz čl. 209. st.2. KZ-a BiH,

- 14) br.: K-22/07 od 15.5.2007.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 205. st.2. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. i čl. 29. KZ-a BiH; br.: KPS/18/07 od 21.3.2007.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 205. st.2. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. i čl. 29. KZ-a BiH; i br.: K-06/07 od 11.09.2007.godine zbog k.d. iz čl. 249. st.2. KZ-a BiH i k.d. iz čl. 205. st.2. KZ-a BiH, primjenom čl. 53. i čl. 29. KZ-a BiH.

kadrovska rješenja u agencijama, a preko njih i na politiku kaznenog progona. Analiza presuda koje se odnose na kazneno djelo organiziranoga kriminala za period od dvije godine, upućuje na sasvim utemeljen zaključak da će političari, uz ovakav sigurnosni sustav, organizaciju i funkcioniranje Agencija za provedbu zakona, ostati izvan domašaja zakona i u narednom periodu.

Moguća rješenja, odnosno smjerove djelovanja nalazimo:

- ustavnom pozicioniranju državnih tijela, utvrđivanju njihovih struktura i funkcija, te hijerarhijskom uvezivanju, vodeći računa o dostignutim europskim standardima;

- ustanovljenju/formiranju (a ne reformi) sigurnosnog sustava na razini države, te

- novim zakonskim rješenjima u kaznenom procesu, uz izostavljanje onih (rješenja) koja se nisu potvrdila u praksi.